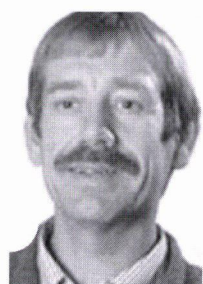

Sinds oktober 2000 is er door een landelijke werkgroep van het Advies- en Kenniscentrum Waterbodems (AKWA), samen met regionale werkgroepen uit alle provincies hard gewerkt aan het in beeld brengen van de Nederlandse waterbodemproblematiek en het opstellen van scenario's voor mogelijke oplossingen hiervan. Dat heeft geleid tot het Basisdocument Tienjarensценario Waterbodems (10JS), dat dit najaar wordt opgeleverd. Uit het Basisdocument blijkt dat er nog heel wat werk op het gebied van waterbodems verzet moet worden

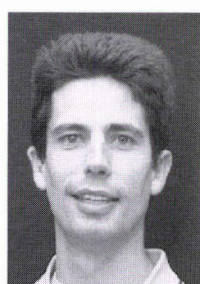
Aandacht voor waterbodemproblematiek blijvend noodzakelijk

Resultaten project Basisdocument Tienjarensценario Waterbodems scheppen duidelijkheid

Dick van Pijkeren en Pol Hakstege¹

A.L. Hakstege
is werkzaam bij
AKWA-Bouwdienst

D.E. van Pijkeren
is werkzaam bij
AKWA-RIZA

De gekozen regionale aanpak met landelijke coördinatie heeft als belangrijk voordeel dat de problematiek nu per provincie in beeld is gebracht. Ook heeft deze aanpak geleid tot meer interactie, informatie-uitwisseling en afstemming tussen de betrokken partijen. Duidelijk is geworden dat er een grote diversiteit aan problemen en probleem eigenaren bestaat. Dankzij de landelijke coördinatie van de inventarisatie van gegevens is nu een grote mate van uniformiteit in die gegevens aangebracht. Hierdoor wordt het mogelijk om met het Basisdocument inzicht te geven in de totale waterbodemproblematiek. Op basis van feitelijke gegevens kunnen realisti-

sche oplossingen voorgelegd worden voor besluitvorming door politiek en beleid.

In het project 10JS zijn op regionaal niveau de in de komende jaren te verwachten hoeveelheden baggerspecie geïnventariseerd. Hiervoor is door de waterbeheerders zelf de benodigde informatie aangeleverd. Op basis hiervan is vervolgens voor de komende tien jaar een overzicht gemaakt van de bij de verschillende beheerders aanwezige en verwerkte soort en klasse baggerspecie. Daarnaast is een landelijk overzicht gemaakt van in de praktijk optredende knelpunten. Uit de inventarisatie blijkt dat de waterbeheerders verwachten dat zij in de komende tien jaar bijna 400 miljoen m³ baggerspecie moeten verwijderen. Hiervan is bijna de helft (192 miljoen m³) zoete baggerspecie.

Van de zoute baggerspecie is 90% van een zodanige kwaliteit dat deze op dit moment verspreidbaar is in zee. Voor de resterende hoeveelheid is depotcapaciteit beschikbaar in bijvoorbeeld de Slufter of depots bij Delfzijl.

Voor zoete baggerspecie is dit beeld aanmerkelijk anders: Van de 192 miljoen m³ is slechts 31% verspreidbaar. Voor de overige niet-verspreidbare baggerspecie dient een andere oplossing te worden gezocht. De waterbeheerders hebben in de inventarisatie aangegeven dat zij voor 80 miljoen m³ baggerspecie nog geen bestemming

weten. Hiervoor moet in de toekomst dus een oplossing gevonden worden.

De grote hoeveelheid baggerspecie in de Nederlandse wateren leidt reeds of kan in de nabije toekomst leiden tot maatschappelijke en ecologische knelpunten. De aanwas aan baggerspecie is groter dan op dit moment wordt weggehaald.

In het basisdocument wordt geconcludeerd dat er momenteel onvoldoende gebaggerd wordt door het ontbreken van voldoende bestemmingen en financiële middelen. Hierdoor worden doelstellingen voor vaardiepte, veiligheid, milieu, recreatie en natuurontwikkeling niet gehaald. Het gevolg hiervan is een verhoogd risico voor fysieke of economische schade door bijvoorbeeld overstromingen en door verminderde bereikbaarheid van havens. Ook vanuit ecologisch oogpunt is er kans op schade voor het waterleven en op het niet kunnen invullen van gewenste functies van watersystemen.

Bij het voortzetten van het huidige tempo van baggeren worden de genoemde knelpunten niet opgelost. Hoewel veel knelpunten geen direct bedreigende situaties opleveren, sluimert het probleem onder water. In geval van bijzondere situaties zoals grote neerslaghoeveelheden kan een acuut probleem ontstaan.

De oorspronkelijke opdracht in het project was daarom het maken van een plan

van aanpak voor het oplossen van alle knelpunten binnen tien jaar. Uit berekeningen blijkt dat voor het volledig oplossen van de genoemde knelpunten in de komende tien jaar een budget van ruim 10 miljard gulden nodig zou zijn. Ten opzichte van het huidige budget van alle waterbeheerders betekent dit ongeveer een verviervoudiging van de beschikbare middelen. Het voorkomen van verslechtering van de huidige situatie en bestaande knelpunten betekent ook een verdubbeling van het huidige budget. Er is daarom gezocht naar een scenario waarbinnen een serieuze aanpak van bestaande knelpunten wordt gecombineerd met haalbare budgetten. Het loslaten van de periode van uitvoering binnen tien jaar wordt daarbij als mogelijke oplossing gezien.

Binnen dit scenario is een aantal beleidsvarianten gesimuleerd. Deze varianten geven aan welke effecten toekomstige beleidskeuzes hebben op de mogelijke oplossingen.

Eén van deze beleidsvarianten betreft het optimaal inzetten van eenvoudige verwerkingstechnieken, actief bodembeheer en het storten in open putten (variant 'meer bestemmingen'). Het is in deze variant tegelijkertijd de verwachting dat er minder saneringen worden uitgevoerd. Dit is gebaseerd op de kennisontwikkeling over optredende actuele risico's van verontreinigde baggerspecie voor de omgeving. Deze variant levert ten opzichte van het huidige beleid een aanzienlijke kostenbesparing op. Het creëren van meer bestemmingen voor de baggerspecie vraagt wel een aantal beslissingen van beleid en politiek. Zo dient het Bouwstoffenbesluit aangepast te worden zodat belemmeringen voor de toepassing van baggerspecie verminderd worden. Ook is het belangrijk om te voorkomen dat verspreidbare baggerspecie alsnog in verwerkingsketens terechtkomt. Daarom dient het actief bodembeheer voor baggerspecie verder vorm te krijgen.

De consequentie van de beleidsvariant 'Meer bestemmingen' is dat er grote hoeveelheden secundair bouw materiaal op de markt komen. Dit blijft niet zonder gevolgen voor de markt voor zand, klei of andere primaire grondstoffen. De geschatte kosten van deze variant bedragen ongeveer 5 miljard voor de komende tien jaar, ten opzichte van het huidige budget van 1,7 miljard voor zoete baggerspecie. Ook in de periode na 2011 moet voldoende budget beschikbaar blijven omdat de problematiek na de genoemde tien jaar niet is opgelost.

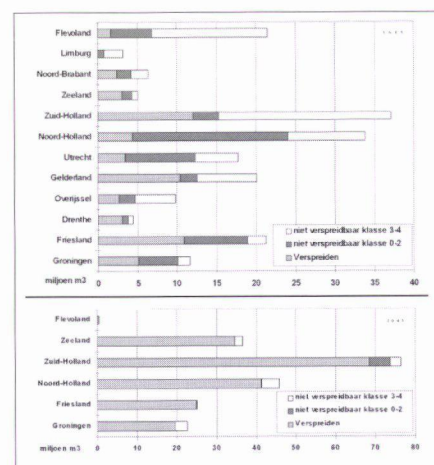
Een tweede beleidsvariant is het volgen van de politieke wens om het storten van

baggerspecie zoveel mogelijk te beperken door het inzetten van geavanceerde verwerkingstechnieken zoals thermische immobilisatie. Door de Tweede kamer is aan Verkeer en Waterstaat gevraagd de verwerking van baggerspecie met geavanceerde technieken te stimuleren en door een grootschalige proef de mogelijkheid hiertoe te onderzoeken. Het doel hiervan is onder andere om te besparen op benodigde depotcapaciteit. Indien door schaalvergroting de huidige kosten niet verder teruggedrongen kunnen worden, zal het budget voor het opheffen van de waterbodempromblematiek sterk moeten toenemen. Lopende initiatieven zoals het ontplooiën van verwerkingsmogelijkheden bij het toekomstige depot Koegorspolder moeten aantonen of lagere kosten mogelijk zijn. Zonder verdere kostenverlaging is een budget van ongeveer 8 miljard voor de komende tien jaar noodzakelijk.

In alle gesimuleerde beleidsvarianten blijft het beschikbaar hebben van depotcapaciteit noodzakelijk. Allereerst voor de niet-verwerkbare specie (niet alle baggerspecie is thermisch te behandelen), maar ook voor restproducten van verwerking. Hierbij wordt met name gedoeld op het residu van zandscheiding wat meestal sterk verontreinigd zal zijn.

Een belangrijke vraag binnen het project was of er volstaan kan worden met de huidige beschikbare depotcapaciteit. Wanneer dit het geval is zou namelijk voldaan worden aan de politieke wens om uitbreiding van de stortcapaciteit tegen te gaan. Deze vraag is niet gemakkelijk te beantwoorden. In het scenario waarbij de uitvoeringstermijn van tien jaar is losgelaten lijkt de huidige beschikbare capaciteit (ongeveer 70 miljoen m³) voldoende voor de komende tien jaar. Dit antwoord houdt echter geen rekening met de regionale problematiek van de waterbeheerders in onder andere Limburg, Utrecht en Noord-Holland. Bovendien liggen de bestaande depots geografisch gezien vaak erg ongunstig voor deze grote aanbieders. Vanuit kostenoverwegingen en milieu-effecten is het belangrijk om de transportafstand voor baggerspecie zo veel mogelijk te beperken. Omdat er ook depotcapaciteit noodzakelijk is na 2011 zullen toch nieuwe depots moeten worden gerealiseerd. Hierbij dient te worden bedacht dat de gemiddelde realisatietijd van een depot minimaal vijf jaar is vanaf het eerste initiatief.

Het Basisdocument dat momenteel afgerond wordt door de projectgroep, zal tezamen met een bestuurlijk advies aangeboden worden aan de Tweede kamer. Voor het opstellen hiervan is een Bestuurlijk Overleg Tienjarensenario Waterbodems

FIGUUR 1 HOEVEELHEDEN NIET-VERSPREIDBAARE ZOETE EN ZOETE SPECIE

georganiseerd. Hierin zijn naast de relevante departementen andere overheden zoals de waterschappen, provincies en gemeentes vertegenwoordigd. Dit bestuurlijk advies zal adviserend zijn voor onder andere de besluitvorming in de Tweede Kamer. Het is belangrijk dat de besluitvorming in de brede context van de waterbodempromblematiek plaatsvindt en niet beperkt blijft tot de afweging storten/verwerken.

Daarna volgt een traject van bestuurlijke en politieke besluitvorming over de benodigde maatregelen en de inzet van middelen, waarbij ook weer op regionaal niveau gewerkt zal worden. Ongeacht de keuzes die gemaakt worden, staat vast dat de waterbodempromblematiek de komende decennia aandacht zal blijven vragen.

Geïnteresseerden kunnen een exemplaar van het Basisdocument 10 JS Waterbodems aanvragen (vanaf eind oktober) via de Cabri-mailservice Lelystad: fax: 0320-285311, e-mail: akwa@cabri.nl.

Noot

¹ A.L. Hakstege en D.E. van Pijkeren zijn auteurs namens de projectgroep Basisdocument. De projectgroep Basisdocument Tienjarensenario is samengesteld uit medewerkers van het Advies en Kenniscentrum Waterbodems (Akwa) en heeft in opdracht van de Stuurgroep Waterbodems - waarin onder andere de ministeries zijn vertegenwoordigd - het project uitgevoerd. Optioneel: Akwa is een samenwerkingsverband op het gebied van 5 specialistische diensten van Directoraat Generaal Rijkswaterstaat: Bouwdienst, Directie Noordzee, DWW/RIZA en RIKZ.